

HANNU KÄNKÄNEN

**KILTIN
MIEHEN
KIUSAUKSET**

Helsingissä Kustannusosakeyhtiö Otava

Copyright © Hannu Känkänen ja Kustannusosakeyhtiö Otava 2025

Tekstin- ja tiedonlouhinta kielletty.

ISBN 978-951-1-49996-1

OTAVA
KIRJAPAINO
Keuruu 2025

SISÄLLYSLUETTELO

MAITOLAITURIA EI JÄTETÄ

KILTIN MIEHEN SYRJÄHYPPY

12 SEKUNNIN SÄÄSTÖ

**MAITOLAITURIA
EI JÄTETÄ**

PROLOGI

Harmaa maitolaituri katseli kuikan äänetöntä lipumista tyynellä järvellä. Linnun höyhenpeitteinen kupu aurasi veteen hennon aallon synnyttäen kuiskauksen, jonka vain maitolaituri kuuli. Illemmalla kuikka kajauttaisi mielipiteensä maailmanmenosta ihmiskorvin kuultavaksi. Jokunen ihmiskorva Kuikkalan kunnan Kuikkaniemen kylästä sentään yhä löytyi lumoutumaan Kuikkajärven vartijan iltahuudosta.

Lapsuudessaan maitolaituri oli ollut vain lankuista ja raakalaudasta kyhätty avonainen lava, jolle maitotonkat tuotiin odotamaan meijeriin viemistä. Varhaisnuoruutensa tunnossa lava oli pukeutunut huopaiseen harjakattoon ja vaakatasoon lyötyihin limittäisiin seinäautoihin. Vielä aikuisenakin maitolaituri oli ollut ylpeä lenkki ruokaturvassa, kunnes suuri säiliöauto oli alkanut ryyssä valkeaa aarretta lypsykarjatilojen tilatankeista. Kuorma-auto nosti mennen tullen pölypilven maitolaiturin hartioille tai lumipöllyn sen suuhun, kuin ivaten lavan tarpeettomuutta.

Maitolaituri oli jäänyt varhaiseläkkeelle, vaikka koki olevansa täysin kelvollinen yhteiskunnan palvelukseen. Vähitellen punamultamaali hilseili sen pinnoilta paljastaen harmaan vanhuuden.

Eläkepäivinä oli aikaa muistella vuosikymmenten takaista elämänvilskettä. Maitolaituri muisti lapset, jotka leikkivät kauppaa sen katon alla, isännät, jotka paransivat maailmaa tai kuntaa sen rapuilla, ja emännät, jotka vaihtoivat suullisesti paikallisuutiset hakiessaan painetut valtakunnanuutiset maitolavan kylkeen ruuvatusta postilaatikosta. Maitolaiturin harmaille poskille nousi yhä hento puna, kun se muisti muutaman nuorenparin intiimit koh-

taamiset lavan suojissa, piilossa katseilta. Maitolava ei nuorten salaisuuksia eteenpäin vuotanut, eikä ristiäispuheissa osattu mainita sen osuutta pienokaisten syntymään.

Oli ollut surullisiakin iltoja. Eilispäivän sateen viimeinen pisara vierähti maitolaiturin räystäältä, kun se muisti kesäyönä pois laahustavan isännän, talonsa kortinpeluussa menettäneen. Jokunen onneton oli nukkunut päänsä selväksi katoksen suojissa, mutta lähtenyt aamun tullen sentään mitenkuten elämänhaluisena matkaansa jatkamaan.

Vaan maitokuski se vasta mainio mies oli! Kuunteli ihmisten ilot, lohdutti suruissa, tarjosi kyydin, toi lääkkeitä niin apteekista kuin Alkosta. Tarjosi lapsille kerran viikossa karamellit, mikä maitolaituriakin kovin ilahdutti.

Ruuhkavuosina maitolaituri oli tuskin noteerannut kuikan huutoa, nykyisin se joutui hakemaan hupia jopa vesilinnun hiljaisen lipumisen synnyttämästä kuvitellusta äänestä. Maitoauton nostattamaa pölypilveäkin maitolaituri suorastaan odotti. Jäljellä oli vielä yksi maitotila, Mäkisen Matin ja Liisan. Tilan karja oli nykymittapuulla pieni ja navetta vanhanaikainen, mutta tankkiauto siellä joka toinen päivän kävi. Kuljettaja ei edes morjestanut maitolaiturille ohi ajaessaan, saati pysähtynyt karamelleja jakamaan. Mitäpä niissä olisi ollut jakamistakaan, koko pussin olisi voinut antaa suoraan Matin ja Liisan kymmenvuotiaalle Touko-pojalle.

Maitolaiturin kunniakkaasta menneisyydestä oli jäljellä postilaatikon kantajan virka. Ehkä näin oli hyvä. Oli aika viettää rauhallista, seesteistä vanhuutta. Olla vain, ilman että mikään uhkasi olemassaoloa.

Niin maitolaituri luuli.

1.

Musta katumaasturi kaahasi mutkan takaa, hiljensi sitten äkkiä, kuin pelästyen soratielle eksymistään. Auto pysähtyi maitolaiturin viereen. Kuskin paikalta nousi lihaksistaan tietoinen mies ja pelkääjän paikalta määrätietoinen nainen. Kahden ihmisen keskinäinen valtasuhde oli selkeä: käskyt kulkivat liki kuusikymppisen Sirkka Sundelinin aivoista nelikymppisen miehen lihaksiin. Mies oli hukannut etunimensä, jäljellä oli vain sukunimi, Alhainen.

Alhainen tiiraili tien vieressä nököttävää rakennelmaa, ja sai vaivoin muotoiltua kummastuksensa sanoiksi.

”Et o tosissas?!”

Sundelinin yhteen puristuneiden hampaiden välistä työntyi väkinäinen vastaus, joka soi kuin kirosana.

”Maitolaituri.”

Alhainen ymmärsi maitolaiturien liittyvän jollakin tavalla kauppojen hyllyillä notkuviin tölkkeihin, mutta se ei muuttanut ihmettelyn määrää.

”Tääkö on este mahtavan Sundelinin suunnitelmille?”

Liikemies Sirkka Sundelin oli aina kieltänyt esteiden olemassaolon. Oli vain hidasteita, ja vain hidaste maitolaiturikin tulisi olemaan. Hän ei vaivautunut vastaamaan Alhaiselle, ja se antoi tälle mahdollisuuden jatkaa.

”Kuka tollasesta enää välittää, mölee jemmattu joskus kivikaudella.”

Sundelin antoi katseensa kiertää yli peltojen, metsänlaitoihin ja järvenrantaan, ennen ja jälkeen sotien rakennettuihin taloihin,

joissa useimmissa vielä asuttiin. Monet asukkaista olivat iäkkäitä, jotkut hänen itsensä ikäisiä, mutta ajatusmaailmaltaan valovuosia vanhempia. Juuri ne olivat niitä pahimpia. Ihmisten typeryys sai Sundelinin sapsen kiehumaan.

”Sinä et tunne näitä ihmisiä. Ne näkee merkityksiä merkityksettömissä asioissa.”

Alhaista melkein pä huvitti käskynantajansa ahdinko.

”Vai sotkee rötiskö ittensä Sundelinin bisneksiä.”

”En minä ilkkumisesta maksa!” Sundelin tiuskaisi. ”Hoidatko sinä sen purkamisen vai et?”

”Hoidetaan, hoidetaan. Mut jos mä vaan tulisin yöllä ja kaataisin sen.”

Hauisten pullistuminen vihjaisi Alhaisen pystyvän maitolaiturin kaatamiseen ilman työkaluja. Sen sijaan Sundelinin etusormi tökkäsi alaisensa rintalihakseen niin että se oli kaataa Alhaisen.

”Koeta nyt saada paksuun kalloos ettei se käy. Sen testamentin takia.”

Alhaisen kallo oli niskaan suhteutettuna pieni, mutta hän ei halunnut ärsyttää esinaistaan enempää, vaan haki sanoihinsa empatiaa.

”Sun broidi oli umpikiero”, hän totesi ja jatkoi kuin kehuena: ”Sukuvika.”

”Hoida sinä vaan hommasi”, Sundelin sanoi ojentaen Alhaiselle virallisen oloisen paperin. ”Sinä et saa muistaa eikä kukaan Kuikkaniemellä saa tietää, että purkumääräys ei ole aito. Eikä mikään saa viitata minuun. Ei mikään.”

Alhaisen tavaillessa tekstiä Sundelin katsoi vesakon rakoista pilkottavaa järveä. Tyyni vedenpinta sai naisen levottomalle tuulelle. Hän haaveili, että veli olisi vielä elossa. Silloin hän voisi mennä veljeään tapaamaan. Silloin Alhainen voisi kiduttaa veljeä niin, että tämä muuttaisi testamenttia. Alhainen tai hän itse

voisi sen jälkeen tappaa veljen niin, etteivät jäljet johtaisi heihin. Sundelin haaveili, että voisi vielä mennä veljeään tappamaan. Silloin kaikki olisi paljon yksinkertaisempaa.

Mutta veli oli heikentynyt tautiinsa hiiskumatta siitä siskolleen, kuollut kiusallaankin luonnollisen kuoleman, ja testamentti oli voimissaan. Niinpä oli simpppelin murhan sijaan toimittava luovemmin.

Alhainen hyödynsi toimeksiantajansa hiljaisen hetken iskostamalla paksuksi väitettyyn kalloonsa, että väärennetty maitolavan purkumääräys on aito. Iskostumista helpotti luvattu tulospalkkio. Homma oli helppo: oli vain vietävä ELY-keskuksen virkamieheksi tekeytymen määräys kunnan rakennustarkastajalle ja painotettava, että purkamisella oli jo kiire. Käsky oli kiertänyt jo riittävästi byrokratian rattaissa, siksi tarvittiin suoraa kuriiritoimitusta kuntaan.

”Mikäs siinä. Pannaan show pystyyn, niin sä saat vapaan reitin uudelle valtaukselles. Etumaksu.”

Alhainen ojensi kouransa, johon Sundelinin latomat sileät setelit laskeutuivat kauniisti kuin kuikka veteen. Näky herätti miehen pohtimaan talouden lainalaisuuksia.

”Mikä siinkin o? Jos mä laitan viissatosen jemmaan, niin yksin se saa olla, vaikka vuoden oottais. Paljonko sitä pitää olla, ennen ku raha tulee rahan luo?”

”Ei rahaa paikalleen jätetä vaan laitetaan liikkeelle, niin että se juoksee kiinni hitaammat rahat.” Ennen viimeisen setelin antamista Sundelin muistutti: ”Älä sitten tyri.”

”Epäilet sä mun ammattitaitoo? Ton mölelaiturin purkamista ei tu estään mikään.”

Katumaasturin perä ehti hädin tuskin häipyä mutkan taa, kun vastakkaisesta suunnasta lähestyi toinen harvinainen näky. Tietä tallusti mies tummassa puvussa ja nainen hemeän punaisessa

mekossa, jonka kevyitä helmoja vähitellen viriävä kesätuuli löyhytteli. Sama tuuli heilutteli miehen puntteja ja väljää takkia, sillä neljännesvuosisadan takainen hääpuku viittasi kintaalla puristavalle nykymuodille.

Mies, Matti, kulki tuulenvirissä hyvillä mielin. Naisen, Liisan, taivaalle ilmapirtaukset olivat nostamassa tummia pilviä.

Matti oli luvannut viedä vaimonsa ulos syömään hopeahääpäivän kunniaksi. Se oli ollut ihanan odottamaton, nuukalta aviopuolisolta myös harvinaisen avokätinen lupaus, joka lopahti todellisuuteen, kun pukeutumisen jälkeen oli alettu vääntää keittiössä eväsleipiä.

Pariskunta istahti vaitonaisena maitolaiturin yltäsanteelle. Matti otti rintataskusta valkoisen liinan, levitti sen syliinsä ja kaivoi repusta eväsleivät sekä maitopullon. Hän kaatoi valkean juhlujuoman kahteen mukiin ja ehdotti maljaa pitkän ja sitkeän avioliiton kunniaksi.

Liisa hillitsi halunsa valkaista Matin jo hennosti harmaantuneet hiukset mukin sisällä. Hän yritti parhaansa mukaan nähdä tilanteessa jotain myönteistä ja – vuosien harjoituksen myötä – onnistui sitä myös löytämään. Olihan tämäkin jotain. Varmasti enemmän kuin pelkkä maininta aamulypsyn jälkeen, että kummastipa ollaan kaksikymmentäviisi vuotta jaksettu yhdessä tiskinkoitossa käydä.

Ei vaimo silti malttanut olla huomauttamatta.

”Oisit sää voinu viedä mut ulos syömään jokin sisällekkin.”

Matti yllättyi puolisonsa kritiikistä, hän kun oli pitänyt ideaansa loistokkaana.

”Ittehan sää, että ku olis vielä joskus niinku sillon nuorina maitolaiturilla.”

”Ei me koskaan kinkkuvoileipiä syömään tultu”, Liisa huomautti.

”Sillon oli lihanhimo erilaista”, Matti puolusteli.

Puhe nuoruudesta ujutti salakavalasti hyvää mieltä Liisaan. Menneisyydessä, jossain kaukana, oli niin paljon kaunista, että se hohkasi lämpöään tähänkin päivään.

Matti sen sijaan katsoi tulevaisuuteen.

”Mennään ravintolaan sitten kultahääpäivänä.”

”Noinko ihan menit lupaamaan?” Liisa yritti ironiaa vastaukseensa. Mutta kauniit muistot olivat jo vallanneet mielen.

”Olihan se romanttista sillon. Kun kahden nuoren rakkaus kukoisti. Maitolaiturilla.”

”Se alkaa olla jo aika rapistunu”, Matti kuittasi kukoistuksen.

”Tarttis varmaan tehdä sille sit jotain”, Liisa huomautti järkyttyneenä miehensä inhottavasta realismista. Mutta tämä jatkoi valitsemallaan linjalla.

”Ei kai sen eteen ny enää kannata paljon vaivaa nähdä.”

”Jos sen sais taas kukoistaan?”

”Loppuun rapistunu. Mennyttä mikä mennyttä.”

Niin kuin usein ennenkin, Matti ei huomannut Liisan horjuvan itkukuilun reunalla.

”Kuinka sää voit sanoo tollai?” Liisa valitti.

”Onko sillä enää niin väliä?”

”Väliä!”

”Nii, eihän tästä o vuosikymmeniin maitoo haettu.”

Liisa ymmärsi, että jos kaksikymmentäviisi avioliittovuotta jotain oli heille opettanut, niin puhumaan toistensa ohi. Hän rauhoitti mieltään palalla leipää ja hörpyllä maitoa. Äskeinen ei sitenkään ollut niin huolestuttavaa. Se nyt vain on niin, että mies ei puhua parisuhteen herättämisestä uuteen kukoistukseen, jos voi puhua lautarakennelman rappiotilasta.

”Sää puhuitkin maitolaiturista?”

”Mistäs sitten?”

Liisa nieli maidon mukana ikuisen kummastelunsa miehen logiikasta. Yksi ”hohhoijaa” sai kuitata koko asian. Liisa päätti vaihtaa aiheeseen, jota Mattikin ymmärsi, ja ilmaista mielipiteensä selkeästi.

”Eikös tätä kumminkin vois korjata? Maitolaituria. Mai-to-lai-tu-ri-a.”

”Ei se tavaamisesta parane”, Matti väitti. ”Rötiskö mikä rötiskö. Rö-tis-kö.”

Liisa piti Matin väheksyvää väitettä kohtuuttomana, hänen mielestään maitolaituri oli kestänyt ihmeen hyvin aikaa. Hän nousi juhlapöydästä kesken aterian ja meni sisälle koppiin etsiäkseen todisteita sille, että mies oli taas kerran väärässä. Ja aivan oikein: katossa ei ollut reikiä eivätkä seinälaudat isosti repsotaneet. Matin isä ja muut kylän miehet olivat rakentaneet lavan kestäämään aikaa. Palvelemaan vuosikymmeniä, eikä ollut heidän vikansa, että aika oli palvelutarpeesta eri mieltä. Kunnan kaikki koulut olivat homeessa, mutta maitolaituri ei. Pienellä ehostuksella lavasta saisi melkein uutta vastaavan. Mutta seiiniin tehtyjä kaiverruksia ei maalilla saisi peittää, ne olivat kulttuurihistoriaa.

Liisa kyyristyi yhden, aivan kopin alareunaan tehdyn kaiveruksen ääreen, hämmästellen, ettei ollut koskaan ennen kiinnittänyt siihen huomiota. Hän oli innoissaan kuin kalju arkeologi luisen kamman äärellä. Ajan patinoima viesti menneisyydestä sisälsi sydämen, kaksi nimeä ja vuosiluvun.

”Herrajestas, mikäs täällä on. Miten me ei olla tätä ennen huomattu.”

Matti vilkaisi olkansa yli ja totesi välinpitämättömästi: ”Ai toi TJ 26? Santtu kai sen viime kesänä siihen töhräs. Sekän o kuukautteen kotona käyny.”

Matti oli toivonut esikoisesta tilan jatkajaa eikä hyväksynyt sitä, että poika oli lähtenyt opiskelemaan yhteiskuntatieteitä.

”Oisit tyytyväinen, että hankkii ittelleen ammatin”, Liisa puolusti poikaansa.

”Joo, kaupunkiammatin, ettei tartte töitä tehdä.”

”Ei se kaupungissakaan aina ruusuilla tanssimista o.”

”Mepä tanssitaan ruusunpiikeillä, me paljasjalkaset kuikkaniemeläiset”, Matti jatkoi jurnutustaan.

Liisa tunnisti tutun nauhan käynnistyneen Matin kelanauhurissa. Hän päätti painaa stop-nappulaa selkeällä informaatiolla puolen vuosisadan takaisesta kaiverruksesta.

”Jaakko ja Martta, juhannuksena 1972.”

”Jaakko ja Martta? Mikset heti sanonu!”

”Yritin sitä tietoo sun ahdistuksen sekaan tunkee.”

Matti työnsi leivänlopun suuhunsa ja ryntäsi tihrustamaan Liisan löydöstä. Ja pakkohan se oli uskoa, kun omin silmin näki.

”Isä ja äiti! Tuhatyheksänsataaseitkytäkaks?”

Vuosiluvussa oli jotain muutakin maagista kuin Virenin kaahtuminen, jota Matti ei ollut ehtinyt suorana kokea. Matin silmät tuijottivat vuosilukua ja aivot tekivät kiivasta laskutoimitusta.

”Juhannuksena. Kautta Suomen historian maaliskuussa syntyneet on saanu alkunsa edellisenä juhannuksena. Oonko mää saanu alkuni täällä?”

Matin pää laski terävästi, mutta johtopäätökseen ei haettu teellisen vertaisarvioinnin hyväksyntää.

”Mää oon saanu alkuni täällä!” Matti päätteli ja myös perusteli päätelmänsä. ”Mää tunnen sen.”

Liisa tiesi, että Matin päätelmien kriittinen tarkastelu oli turhaa. Niinpä hän tyytyi naurahtaen toteamaan: ”Jaa-a, eipä päästä tarkastaan ja tirkistään väitteen todenperäisyyttä.”

”Pääsiskin näkeen viidenkymmenen vuoden taakse”, Matti innostui.

Kun mieleen välähti kuva omasta isästä ja äidistä maitolaiturin

lattialla juhannusyön lemmekkäässä huumassa, Matti veti kaksitavuisella lauseella toiveensa hätäisesti takaisin.

”Tai no.”

Liisa ehdotti vaihtoehtoista ajankuvaa vuosikymmenten takaa. ”Kattotaan Areenasta Lampaansyöjät, se on vuodelta seitskykaks.”

”Ja Vireenin mynsseninjuoksu juutupesta”, Matti innostui. ”Muistan elävästi sen kaatumisen.”

”Sää olit vasta sikiö äitis vattassa”, Liisa huomautti.

”Muistan silti.”

Matti oli aina varma mielipiteissään.

Kun Matti ja Liisa olivat poistuneet, sai maitolaituri rauhassa muistella, mitä tuona kaukaisena juhannusyönä oli todella tapahtunut. Lava oli kokenut niin koleita ja sateisia kuin paahtavan helteisiä juhannuksia, eikä se osannut niitä eri vuosille sijoittaa, mutta sen se muisti, että juhannuksena, jolloin kaiverrus sen sisuksiin ilmestyi, tunnelma oli ollut lämmin.

Silloin kaksi nuorta, Martta ja Jaakko, oli istunut sylkkäin maitolavan kopin suojissa.

”Miun on nii hyvä olla siu kanssais”, Martta oli huokaissut hiljaa.

Jaakko oli tunnustellut hyvää oloaan ja miettinyt, miten sen muotoilisi sanoiksi. Mutta toimen miehenä tunteiden kertominen oli hänelle kovin vaikeaa. Sen Jaakko oli tiennyt, mihin suuntaan hän halusi ihanan nuoren naisen kanssa jatkaa.

”On tässä jo pitkään yksissä kuljettu”, hän oli rykäissyt. ”Että ois aika tehrä ratkaseva siirto.”

”Mitä meinaat?” Martta oli kysynyt ujosti.

”Sitä vaan, että voitais siirtyä seuraavaan vaiheeseen.”

Nytkö se vihdoin tapahtuu, oli Martta miettinyt. Nytkö viimein hän saisi heittää neitsyytensä ihanan Jaakon syleilyssä. Kiltin tytön piti silti esittää empivää.

”Em mie sit tiijä. Paremp männä ensittäi naimisii.”

”Mitäs sää rupeet naimisiin menosta”, Jaakko melkein säikähti, ”kun mää vasta aattelin toiseen vaiheeseen siirtymistä?”

Martan teki mieli vähän kiusoitella jäyhää miestä. Ehkä karjalainen huumori voitelisi hämäläisestä jähmeystä jotain vähän notkeampaa.

”Mikä sitte kenenkii mielest on vaihe kaks ja mikä vaihe kolme. Vaiheit löytyyp ko raktorist vaihteit. Ja mie ko luulin jot työ perushämäläiset ootta hittaita!”

Silloin Jaakko oli tempaissut vyöllään roikkuvasta tupesta puukon. Martta ei säikähtänyt vaan yllättyi. Nytkö tuo ihana mies nyppisi puukollaan hänen puseronsa napit yhden kerrallaan ja katkoisi rintaliivien olkaimet?

Paljastamatta ajatuksiaan ja toivettaan, miten Jaakko kuorisi koko hänen kauneutensa esiin nappi ja kuminauha kerrallaan, Martta oli todennut posket kuumina kuin puuhellan valurautakansi: ”Onks tuo neljäis vaihe?”

”Sano sää mitä sanot, mutta mää siirryn vaikka yksin siihen seuraavaan vaiheeseen.”

Näin todettuaan Jaakko oli siirtynyt maitolaiturin kopin takanurkkaan nyhvertämään lautaan jotakin puukollaan. Jaakon mielestä teko oli ollut äärimmäisen uskallettu, koska lavan päälle rakennettu koppi huokui uutuuttaan. Mutta olihan hänellä kai oikeus tehdä siihen puumerkkinsä, koska oli ollut sitä rakentamassakin.

Martta oli tuijottanut Jaakon puuhastelua ensin pettyneenä ja melkein loukkaantuneena, sitten kiinnostuneena ja lopulta pelkkää ihailevaa lämpöä tuntien. Lautaan oli ilmaantunut sydän ja molempien nimi pienenä piperryksenä.

”Voi Jaakko, sie oot ihana!”

Martta oli laskenut kätensä Jaakon olkapäälle ja jäänyt seuraamaan rakkauden tunnustuksen kaivertamista. Mies ei kirjan-

nut meneillään olevaa vuotta, vaan tulevan. Vuosi kihloissa olisi säädyllinen aika ennen naimisiin menoa. Jaakko oli tarkastellut aikaansaannostaan tyytyväisenä.

”Nyt se on tehty. Julkistamisvaihe.”

Martta oli lukenut tekstin ääneen, juhlallisesti, mutta loppua kohti kummastellen.

”Martta ja Jaakko. Juhannuksena 1972. Mut sehä onkii vast ens vuonna?”

”Niin on”, Jaakko oli todennut vakaasti kuin vain Jaakko voi.
”Se on meitin hääpäivä.”

Niin suuria oli tapahtunut maitolaiturilla juhannuksena 1971. Jaakon vanhanaikainen vakaumuksellisuus oli säilyttänyt Martan neitsyyden vielä vuoden ajan, papin aameneen asti. Puukko oli jäänyt verstaalle, kun mies kantoi tuoreen vaimonsa uuteen kotiin ja aviovuoteeseen. Morsiuspuvun nappeja ja nyörejä ei ollut pilkottu teräasein vaan Jaakko oli avannut ne varovasti ja herkin sormin, kuin olisi pelännyt rikkovansa rakkauden. Ei se heidän välillään koskaan rikkunut, ei edes sen jälkeen, kun Jaakko viisi vuotta sitten nukkui pois.

Maitolaituri heräsi muisteluistaan mopojen pärinään. Maitolavan viereen pysähtyi kolhuinen Derbi ja siisti moposkootteri. Vuosien hiljaiselon jälkeen yhden päivän tapahtumasuma alkoi jo pyörryttää maitolaituria.

Kypärien alta paljastui kaksi päätä, pojan ja tytön. Nuoret istahtivat lavalle miettien vaitonaisuina hyvää keskustelun aihetta. Lopulta isoveljeltä perityn mopedin kuljettaja Veeti, Matin ja Liisan keskimäinen, sen keksi:

”Onks röökiä?”

”Ei. Onks sulla?” vastasi Sara, luokkakaveri kirkolta.

”Ei”, Veeti vastasi.

Keskustelun avaus osoittautui oikein hyväksi, sillä nyt Sara saattoi jatkaa.

”Mutsi savuaa ku meidän takka, ja sit ite yskii et älä koskaan rupee polttaan.”

”Sama”, Veeti komppasi. ”Tai ei meil ees oo takkaa, mutta leivinuuni. Eikä äiskä polta.”

Seuraavaksi Veeti tarrasi päivänpolttavaan, tupakkaakin kuumempaan aiheeseen.

”Se huumetyyppi kauppas taas kamaa.”

”Ai sulle?”

”Nii, tai siis meille ku mentiin ohi.”

Saralla oli huumeiden välittäjästä selkeä mielipide.

”Ääliö.”

”Sami on kuulemma kokeillu”, Veeti kertoi.

Samistakin Saralla oli varma käsitys.

”Hullu.”

”Mä en kyllä kokeilis”, Veeti painotti.

Aihe oli loppuun käsitelty. Kun muuta ei tullut mieleen, Saran oli pakko puhua koulusta.

”Paljon sä sait bilsan kokeista?”

”Kasipuol.”

”Saikko? Niin mäki. Ihanks kohtalo! Ku kohtalo kuljettaa kohtalon lasta.”

”Tä?”

”Paleface, idiootti.”

”Ai Paleface?” Veeti kuittasi.

”Eiku... pöljä!”

Populaarikulttuurin musiikkiosasto olisi ollut Veetiä kovasti kiinnostava aihepiiri, mutta lupaavasti orastaneen keskustelun katkaisi polkupyörällä paikalle polkaissut pikkuveli.

”Terve!” Touko hihkaisi.

”Terve!” Sara vastasi iloisesti.

Veetiä harmitti. Juuri kun oli päästy kypsän keskustelun alkuun, veli tuli höpöttämään lapsellisia juttujaan, tai vielä pahempaa, välittämään jonkin komentavan viestin kotoa. Sitä se oli, sitä vielä pahempaa.

”Jollet tu heti kotiin, niin saat olla ilman ruokaa. Läksytkin tekevä, ei kesäloma vielä alkanu, vaikka viimeiset kokeet jo olikin.”

Päätettyään tiedonantonsa Touko huudahti toisen kerran ”terve!”, kääntyi takaisin ja polki täyteen vauhtiin.

”Thana toi sun pikkuveljes”, Sara kehui.

Veeti ei halunnut asiaa myöntää, niinpä Sara jatkoi.

”Olit sä tommonen pienenä?”

”Mä noin pieni o koskaan ollu.”

Sara luki Veetin mikroilmeestä veljesrakkautta, mikä lämmitti jo muutenkin lievästi kuumeisia tuntemuksia Veetiä kohtaan. Saralla ei olisi mitään sitä vastaan, että heillä olisi muutakin yhteistä kuin mopoilu ja sama numero biologian kokeesta. Voisiko Veeti alkaa mun kaa, Sara mietti. Ehkä sen voisi testata jotenkin, varovasti, katsoa olisiko poika valmis olemaan. Kaa.

Sara nousi, kaivoi repusta spraypullon, killkutteli sen hereille, meni maitolaiturin sisään ja piirsi takaseinään ison punaisen sydämen. Sydämen sisään hän spreijasi kirjaimen S ja &-merkin. Merkin oikealla puolella oli tilaa toiselle nimikirjaimelle. Sitten hän antoi pullon Veetille. Veeti laittoi pullon hämmentyneenä omaan reppuunsa.

”Kai mun sit tarttee mennä”, Veeti sanoi, heitti repun selkäänsä ja kypärän päähänsä, käynnisti mopon ja kiihdytti kotia kohti jättäen ilmaan sinisen usvan ja Saraan sinisen tunnelman.

”Otti se kuitenkin pullon mukaan”, tyttö lohdututtui, ennen kuin huudatti ajopeliään vastakkaiseen suuntaan.

2.

Maitolaituri seurasi uusi sydämensä pamppaillen, miten sen eteen parkkeerasi liisattu Skoda, kyljessään repsottavasti liimattu ELY-keskuksen logo. Sydämenlyönnit kiihtyivät, kun kuskin paikalta nousi sama mies, joka paria päivää aikaisemmin oli ajanut katumaasturia. Tällä kertaa mies oli piilottanut lihaksensa viralliselta näyttävään kauluspaitaan ja ylisuuriin suoriin housuihin. Alhainen ei hakenut katu-uskottavuutta lihaksillaan, vaan virkamiesmäistä soratieuskottavuutta hyvin syöneen lookillaan.

Autosta nousi myös Kuikkalan kunnan rakennustarkastaja Aaro Pöyrynen. Pöyrynen oli tunnontarkka viranhaltija, joka noudatti sääntöjä ja asetuksia. Pilkuntarkan miehen ura oli tullut pisteeseen, jossa hänet oli nimetty kunnanjohtajan tulevaksi kesälomasijaiseksi. Pöyrynen taisteli ylpistymistä vastaan, koska tiesi sen hiippailevan lankeemuksen edellä.

Alhainen katseli maitolaituria kiinnostuneena. Hän kokeili rappujen kantavuutta, vilkaisi sisälle koppiin, kävipä lavan takanakin, tarkasti tukiparrujen kunnon.

”Toisaalta sääli”, Alhainen totesi. ”Tämähän on erittäin mielenkiintoinen rakennus.”

Pöyrynen kummasteli tilannetta. Eino Ylhäiseksi esittäytynyt ELY-keskuksen mies oli ilmestynyt hänen työpisteelleen mukanaan allekirjoitettu purkumääräys ja vaatinut välitöntä käyntiä kohteessa. Eihän näitä tällä tavalla yleensä hoidettu. Mutta koska kahvitauko oli juuri alkamassa, oli Pöyrynen hakenut kupillisen höyryävää työniloa ja noussut autoon. Parinkymmenen minuutin ajo kohteeseen, lyhyt neuvottelu ja paluu takaisin kunnantalolle

vastaisi tavallista parempaa kahvitaukoa. Nyt tämä Ylhäinen kutsui harmaata lautarakennelmaa rakennukseksi. Pöyrynen ilmaisi kummastuksensa yhdellä kysyvällä sanalla.

”Maitolaituri?”

”Niinpä. Mutta. Purettava se on.”

”Joo. Tota, minkähän takia?”

”Tämä on Pirkanmaan hyvinvointialuetta.”

”Nii?”

”Jos tämä olisi Keski-Suomen hyvinvointialuetta, niin sehän olisi tietysti aivan eri juttu.”

”Nii?”

”Pirkanmaalla on jo määritelty, millaiset rakennukset on terveydelle vaaraksi, mutta Keski-Suomessa määrittely on kesken, niin kuin tietysti kunnan rakennustarkastajana tiedät.”

Pöyrynen ei ollut moisesta kuullut, mutta vastasi varmuuden vuoksi: ”Nii. Niin tietysti. Onko tää terveydelle vaarallinen?”

”Romahtaa millä hetkellä tahansa jonkun lavalle istuvan niskaan.”

”Ei tää mun mielestä nyt niin...”

Alhainen keskeytti Pöyrysen vastalauseen.

”Korjaamista voisi perustella, jos kyseessä olisi saniteettitila.”

”Saniteetti?”

”Mutta kun ei ole. Ei ole reikää”, Alhainen perusteli.

Alhainen oli valmistautunut rooliinsa perusteellisesti, mutta oli ampumassa tulkintansa pahasti yli. Pöyrynen tuijotti miestä ja maitolavaa vuorotellen ja ihmetteli, mistä tässä oikein oli kysymys. Ei ELYn päätöksiä maakunnassa aina purematta nielty, mutta pääsääntöisesti niissä oli kuitenkin jonkinlainen tolkkua. Pöyrynen päätti ostaa aikaa sekavien ajatustensa selvittelylle sarkastisella heitolla.

”Eikä kyllä säiliötäkään.”

”Hyvä huomio”, Alhainen innostui.

”Silti tämä”, Pöyrynen yritti taas, mutta Alhainen ymmärsi, että rakennustarkastajan ajatuksen lento oli katkaistava yhtä lyhyeen kuin kanan.

”Kunta voi saada sanktioita, jos...”

Lauseiden keskeyttämisestä kehkeytyi kilpajuoksu.

”Sanktioita, ei kai. Ihmeen paljon ELY-keskus tähän satsaa, kun tekin tänne...”

”Aika kovatkin sanktiot.”

Tähän katkesi molempien puhe hetkeksi. Tauko oli Alhaiselle liian pitkä, sillä hän harhautui roolistaan itselleen tutumpiin keinoihin.

”Jos edistät asiaa, voisit saada hiukan taloudellista etua.”

”Mitä?!”

Pöyrysen yksi ainoa sana sisälsi niin paljon voimaa ja merkityksiä, että Alhainen ymmärsi eksyneensä heikoille jälle keskellä alkukesää. Avannosta oli pyrittävä kiireesti takaisin kanta-valle maalle.

”Ei mitään. Virkamieshuumoria”, Alhainen naurahti. ”Huonoa sellaista. Unohda.”

Kun Pöyrynen yhä katsoi epäilevästi, Alhainen jatkoi niin painokkaasti kuin vain monissa liemissä keitetty piraatti-virkamies voi.

”Mutta sanktiot, ne on totinen tosi.”

ELY-mies katsoi kunnan miestä silmiin niin lujan järkähtämättömästi, että tämän oli käännettävä katseensa muualle. Pöyrynen hypisteli purkumääräystä käsissään. Siinähan se oli, mustaa valkoisella, virallisella paperilla, mitä syytä hänellä oli määräystä epäillä? Eikä Pöyrynen todellakaan halunnut, että hänen kunnanjohtajan sijaisuutensa aikana kunnalle rapsahtaisi sakot tottelemattomuudesta. Kuka sitä paitsi piittäisi hylätyn maitolaiturin purkamisesta? Tottelemisesta ei olisi kenellekään mitään haittaa.

”Ei kai siinä sitten”, Pöyrynen sanoi helpottuneena. Maitolaiturin purkaminen olisi vain pieni askel Kuikkalan kunnalle, vaikka näköjään suuri harppaus ELY-keskukselle.

”Puretaan pois. Parantaa kunnan työllisyystilannetta kumasti. Mitenkäs pian se tarttis purkaa?”

”Ei mikään tulenpalava kiire”, Alhainen rauhoitteli. ”Aloittamisen voi jättää huomisaamuun.”

Seuraavan yön maitolaituri nukkui levottomasti, eikä se johtunut lyhyeksi käyneestä pimeästä, sillä vuosikymmenet taivasalla olivat koulineet sietämään valoa siinä missä pimeääkin. Huonolaituinen uni johtui siitä, että maitolaituri tiesi aamun tuovan tullessaan muutakin kuin lintujen laulua.

Yhdeksän aikaan tietä lähestyi henkilöauto ja sen perässä pieni lava-auto. Työmaalle oli lähdetty heti aamukahvin jälkeen. Henkilöautosta nousi Pöyrynen, lava-autosta niin mukava rakennusmies, että kukaan ei kutsunut häntä sukunimellä. Etunimi oli Riku.

Riku ihmetteli, miksi oli pysähdetty keskelle tietä.

”Missäs se purettava rakennus on?” hän tiedusteli.

”Tossahan se.”

Riku tunnisti lapsuuden kesiltään tutun oloisen rakennelman. Mummolan lava oli ollut poikien päämaja, jossa juonittiin sotasuunnitelmia verenhimoista vihollista vastaan, väijyttiin ohi pyöräileviä vakoojia ja heiteltiin käpykranaatteja tiellä kulkevien panssarivaunujen telaketjujen alle. Kiehtovan kopin alkupepäisestä käyttötarkoituksesta oli mummo pitänyt tyttärensipojalle asiantuntevan esitelmän.

”Maitolaituri? Mikset sää sanonu, että se on maitolaituri?”

”Koska se kuulemma on rakennus. Mielenkiintoinen rakennus ilman pyöreitä reikiä.”

Pöyrynen työnsi Rikulle kopion purkumääräyksestä. Riku silmäili paperia hetken.

”Minkä takia mielenkiintonen rakennus pitää purkaa?”

”Ollaan väärällä alueella”, Pöyrynen selitti tyhjentävästi.

”Ja varmaan väärässä ajassakin”, Riku tuumasi. ”Tässähän mulle onkin hommia taas pitkäksi aikaa.”

Sen enempää työmääräystä ihmettelemättä Riku marssi autolle hakemaan sorkkaraudan ja lekan. Hänestä oli kasvanut mies, joka osasi purnaamatta työntää lapsuuden nostalgiset muistot takalalle annetun tehtävän edessä.

Matti oli kummastellut laidunlankaa siirtäessään maitolaiturille pysähtyneitä ajoneuvoja ja lähtenyt Suntila-vainaan kesantopellon yli ottamaan tulijoiden tarkoituseristä selvää. Hänen kädesään heilahteli pelloilta löytynyt lehmän kytkyketju. Pöyrysen Matti tunnisti jo kaukaa. Kunnan mies oli käynyt tarkastamassa tulevan lietesäiliön paikan kymmenkunta vuotta sitten ja todennut suunnitelman ympäristökelpoisuuden. Lähemmäs päästyään Matti tunnisti Rikun samaksi nuorukaiseksi, jonka kanssa oli jutellut viime kesänä kunnantalon pihalla. Oikein tolkun ihmiseltä nuorimies oli vaikuttanut. Liekö tuo saanut vihdoinkin vakituisen paikan, Matti pohti.

”Huomenta! Kerrankin on kunta valinnu oikeen peruskorjauskohteen.”

Reippaana alkanut tervehdys vaimeni loppua kohti epäilykseen, kun Matti huomasi Rikun työkalut.

”Eiks teillä o vähän vääränlaiset värkit?”

”Näitä purkamisessa yleensä käytetään”, Riku totesi enempää selittelemättä.

”Purkamisessa!? Eiks kunnalla o enää muuta syrjäkyliltä viettävää?”

Selväksi käynyt vastahankaisuus hanketta kohtaan sai Pöyrysen turvautumaan vaistomaisesti virallisuuteen. Hän töksäytti epädiplomaattisesti vain kylmät realiteetit.

”Tää rakennus ei täytä turvallisuusnormeja.”

”Mikä rakennus? Maitolaiturihan tää on.”

”Ilman ainuttakaan pyöreätä reikää”, Riku täydensi.

Matti ymmärsi Rikun heiton ihmeen nopeasti. Hopeahäpäivän löytö oli nostanut maitolaiturin merkityksen uudelle tasolle, ja sitä oli puolustettava kaikenlaisia halventavia väitteitä ja hävitysaikeita vastaan.

”Ei o mikään paskahuussi niin. Ei sitä saa purkaa.”

Pöyrynen päätti puhua maalaismiehelle kirkonkyläläisjärkeä, ja onnistui sittenkin louhimaan aivojensa uumenista hippusen neuvottelutaitoa.

”Kuules nyt, Matti, tähän on vaan vanha... maitolaituri. Kymmenen vuoden sisään se kummiskin lakoi lumikuorman alla. Ottaisikko ite vastuun siitä, jos joku sattus just silloin oleen sen sisällä tuiskua suojassa?”

Matti ei uskonut, että maitolaituri aiheuttaisi ihmishenkien menetyksiä. Sen sijaan hän uskoi vakaasti, että hänen oman henkensä vaellus maan päällä oli maitolaiturin ansiota. Raavaana suomalaisena miehenä hän ei sitä tohtinut muille kertoa, tokaisipa vain suurpiirteisemmin: ”Sillä on tunnearvo!”

Pöyrysen hermot alkoivat kiristyä ja vähäinen diplomatia karista maantien soraan. Hän ei voinut sietää soraääniä silloin, kun toimista oli olemassa virallinen päätös.

”Kunta hakee ELYltä aluerahoja isoihin projekteihin. Jos ne käskkee herraties minkä takia purkaan vanhan lahonneen maitolaiturin ja alottaan purkamisen jo tänään, niin ei kunta rupee vaarantaan...”

Pöyrysen lause katkesi ja hän otti askeleen taakse päin, koska Matti oli alkanut heiluttaa lehmän kytkyettä kuin aikoi si kiepaut-